

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

ПОВРЕМЕНИ СПИС

ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

УРЕЂУЈЕ

А. БЕЛИЋ

УЗ

СТАЛНУ САРАДЊУ

Г. г. А. МЕЈЕ-А, проф. Collège de France, А. СТОЈИЋЕВИЋА, проф. Унив. у Љубљани, К. ЊИЧА, проф. Унив. у Кракову, Љ. СТОЈАНОВИЋА, акад. у Београду, М. РЕШЕТАРА, проф. Унив. у Загребу, О. ХУЈЕРА, проф. Унив. у Прагу, Р. НАХТИГАЛА, проф. Унив. у Љубљани, СТ. ИВШИЋА, проф. Унив. у Загребу, СТ. М. КУЉБАКИНА, проф. Унив. у Скопљу, ФР. ИЛЕШИЋА, проф. Унив. у Загребу, ФР. РАМОВША, проф. Унив. у Љубљани, и Х. БАРИЋА, проф. Унив. у Београду.

БЕОГРАД. 1921.

КЊИГА II, СВ. 3—4.

Б. Цонсџ, *Езиковни взаимности между българи и Ромъни* 70 уноси ту реч у списак румунских позајмица из бугарскога, али ни он, као ни А. de Сiнас, *Dict. d'étym. dacorum*. s. v. не каже одакле та реч бугарском.

Ни словенска, ни румунска реч се не може, по мојем мишљењу, одвајати од алб. *vétehs* ‚das Selbst‘ уз које је постојало и **vétēse* очувано у данашњем метатетичном *véfte* (у Фиери) од невр. **swe-* ‚свој‘ G. Meyer, *Etym. Wb. d. alb. Spr.* 468. Акцентска разлика међу румунским и албанским облицима упућује на раније алб. **vetáh*, **vetáf* из којег се може извести рум. *vătáh*, *vătáf* правилним рум. рефлексом *ă* за алб. *ε*, као н. пр. у *сăриџа* < алб. *keriџε* ‚крпуша‘. Акцент данашњег *vétehs* је умерен утицајем непроширене основе *vetε* ‚он сам‘.

Прелаз значења ‚сопствен‘ — ‚пастир‘ није ништа необично у индоевропским језицима, упор. н. пр. такође са **swe-* ‚свој‘ образовано агс. *svān* ‚пастир‘ према стинд. *sva-mīn* ‚сопственик‘. У фонетском погледу, *ē* у *vetε* ‚он сам‘ може бити из невр. *ō*, *ōi* или *āi* и није могуће рашчистити од којег од ових фонема треба поћи, јер и *ō* и оба дифтонга дају у алб. *ē*, а за једно и друго има могућности: за *ō* упор. слов. *svatъ*, а за праалб. *āj* (= невр. *oj*, *aj*, *ej*) лит. *svainis* ‚пашанац‘ и т. д. Fick, *Vergl. Wörterb.* 3, 543.

Алб. *h/z* одговара, како је познато, невр. *sk̂* пред лабијалним вокалима. Према томе се за алб. **vstáh* (> рум. *vătáh*) мора поћи од праобл. **swoitosko-*, т. ј. од суфиксом *sko/ā* проширеног невр. **swojto/ā* ‚својина‘. Истина, у невр. језицима долази обично конглатинација *-isko-*; али управо у јерменском, који је од свих живих језика албанском најближи, налази се и *-osko-*: *darbn-ot* ‚ковачница‘ уз *darbin* ‚ковач‘ и т. д. Brugmann, *Grundr.* 2/I, 303. То нарочито истичем, јер је тим констатована једна нова албанско-јерменска заједничка црта ка оним које је сабрао Н. Pedersen у свом чланку *Albanesisch und Armenisch* у *Kuhn's Zeitschr. f. vergl. Sprachwiss.* XXXVI 340 и д.

Београд, маја 1921.

Х. Барих.

14. *Нă*, *нăј*.

Т. Маретић у „Авад. Рјечн.“ објашњава реч *З. нă*: „интерј. *сво*, *ето*“ и додаје да се та реч с истим значењем налази и у слов., буг., чеш., пољ. (могао је додати и рус.) језику, „али у другим индоевр. језицима не налази се етимологијем (?) сроднијех ријечи, зато је постање тамно“. — У *нăј* објашњава: „интерј. исто што и *З. нă* с додатком *ј* којему прави разлог није познат“.

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ.

Мени се чини да објашњење значења, које је Маретић јамачно узео према другим речницима (и Вукову), није тачно, и да *на*, *нај*, *наџте* не значи *сво*, *ето*, већ управо *узми*, *узмите*. И кад то значи, не би ли се облик *на*, *нај*, *наџте* могао довести у везу са заповедним начином глагола *најети*, *најем*: *најми*, *најмите*? Ово у толико пре што Јагић (и Будмани у „Акад. Рјечн.“) реч *де* (деде, дела и т. д.) изводе од зап. нач. глагола *дети*: *деј*, иако је ту значење зап. нач. толико ослабило да се мора поновити (де учини, деде удари, дела причај), док *на*, *нај* само собом значи *узми*.

Глаголи *јети*, *имем* и у старини слабо је у употреби, и — бар на истоку — изгледа да је ушао из старословенскога; на западу пак, у колико се употребљавао и употребљава, чешће гласи *јати*, *јамем* и *јамити* (а зап. нач. *јами* може бити и од једног и од другог). Њега је из употребе истискао сложени глагол истог корена и значења *узети* (взети), који се и у старини чешће употребљава. Сложен с *на*: *најети*, *најем* отвад и има потврде, има диференцирано значење: *најмити*, који је облик доцније и преовладао. Првобитно значење *најети* могло је бити исто као и *јети*, и предлог *на* показивао је само свршеност радње (као *набрусити* и т. д. „Акад. Рјечн.“ с. в. 1 на II 5).

У том првобитном значењу могао се одржати изолован заповедни начин као корелатив према глаголу *дати*. Заповедним начином глагола *дати* (*дај*, *дајте*) нешто се тражи, и корелатив му је кад се нешто нуди глагол *најети* (*најми*, *најмите*) н. пр. А. Дај ми да се напијем. — Б. На, нај, господару. — Дај оружје, а нај ти верецу и т. д.

Глагол *дати* узрок је што је од *најми*, *најмите* отпало (испало) *ми*, јер уз *дај* врло често долази као додаток краћи облик 3. пад. ј. личне заменице 1. лица (*Дај ми*, Боже, да родим девојку; *дај ми*, мајко, комад леба бабов, и т. д.), а уз *најми* треба да дође исти облик другог лица *ти* (*Нај ти*, Стево, два дуката жута; *нај ти*, синко, ову моју пушку, и т. д.), те би овај облик гласио *најми ти*. Како је пак облик *најми* остао изолован и изгубило се осећање да је од глагола *најети* зап. начин, то се оно *ми* у *најми* схватило као *ми* у *дај ми*, и како је уз њега ваљало ставити још *ти*, то је *нај ми ти* постало бесмислица (*нај* и *мени* и *теби*), и *ми* је одбачено, те остало *нај*, *најте. — Јота од *нај* отпала је као и код *де* од *деј* (иди у доције време *немо*, *немоте* од *немој*, *немојте*). Доцније пак опет је јота прионула под утицајем *дај* (код Вука: *дај*, *нај*, „из руке у руку; дај новце, па онда носи“).

Што и други словенски језици имају *на* у истом значењу, ја бих само гледао велику старину изолованости овога облика.

Љуб. Стојановић.